

v začetku delovanja šolskega radia čisto stvar slučajnosti. Odbor je po povabilu, ki ga je objavil, prejel ponudbe sodelavcev in je bil, češče noče, primoran izbirati med ponudbami, ki so bile v začetku kaj pičle. Kmalu je bilo opaziti, da ta solo predavanja, ki niso najboljši del oddaj, niso več povsem slučajna. Vedno bolj je stopalo v ospredje načrtno delo. Predavanja so bila slednjič tudi omejena in v zvezi spopolnjene z boljšim programom. Solo predavanja, ki so namenjena mladini, morajo biti res nekaj prav posebnega, če hočemo, da dosežejo svoj cilj. Seve pa takih predavanj ni vedno dovolj na razpolago. So učitelji, ki imajo taka predavanja pripravljena, pa jih ali skrivajo iz skromnosti ali pa so predalec, da bi jih prebrali pred mikrofonom. V bodoče bo moral odbor taka predavanja omejiti in nastale vrzeli spopolniti z oddajami, o katerih bo govora pozneje.

Boljša od pravkar omenjenih solo predavanj so predavanja v dvoje ali troje. To so dialogi in razgovori. Lahko je sestaviti dialog, v katerem neko prisljenko sprašuje, drugi pa navdušeno odgovarja. Take dialoge je za tem najlažje in najceneje izvesti med štirimi tapingiranimi stenami, ki nimajo ničesar skupnega s snovjo samo. Zaradi tega tudi večina dialogov ne vzbudi potrebnega zanimanja. Vse drugače pa je, če so taki razgovori spontani in v okolici, ki snovi odgovarja, ali so pa vsaj dobro maskirani s slušnimi kulisami, ki jih je lažje postaviti kot optične. Razgovorom, ki so tako izvedeni, da tvorijo izseček iz resničnega življenja, ni kaj oporekati. Šolski radio to uvideva. Tudi v bodoče bo imel pred očmi predvsem take razgovore, ki so prav za prav del življenja samega. Seve bo treba paziti, da bo vsebina vredna, da se bo za njo porabila elektrika.

Tretjo skupino oddaj tvorijo proslave. Od vseh mogočih proslav, ki so predpisane za naše šole, izbira šolski radio najvažnejše. Vse dosedanje proslave so bile dobro organizirane in so predvsem tam preko mej naše domovine dosegale zaželeni cilj. Proslave, ki jih oddaja šolski radio, niso in ne smejo biti namenjene našim šolam! Vsaka šola naj proslavo za sebe sama pripravi. Taka proslava ne sme biti nekaj podarjenega, brez truda pridobljenega, temveč mora biti krona in zadoščenje za dolgoletno in naporno delo. Da bo to mogoče, naj šolski radio oddaja proslave v času, ko so šole svoje proslave že končale. Če šola že hoče poslušati radijsko proslavo, naj to stori po že opravljeni svoji proslavi. Dobro pripravljena proslava na šoli — četudi je skromna — zaleže več kot najslavesnejša proslava skozi zvočnik. Zaradi onih pa, ki ne morejo prisostvovati proslavam v šoli, predvsem pa zaradi bratov tam preko meja, naj šolski radio goji oddajo proslav tudi v bodoče.

Posrečen del šolskih oddaj so zanimivosti. V zanimivostih pa bo treba paziti na to, da se ne bodo izpridile in spremenile v manjvredna predavanja, temveč da bo to koticček, ki bo zblizal radio in šolo. To naj bi bil oni zeleni trenutek, ko bi se šole čutile povezane. Uvesti bo treba predvsem poročila, ki jih bodo otroci sami dostavljali. Izgovor, da nihče ničesar ne prispeva, ne more držati. Vsako stvar — posebno pa tako — je treba organizirati. Poročila, ki naj se prečitajo v minutah zanimivosti, naj obsegajo interesantna kulturna poročila iz posameznih krajev. Sem spada tudi poročila o delu na šoli. Sem spada tudi nasveti za šolsko in izvenšolsko delo. Uvesti bo treba koticček vprašanj, ki jih bodo dostavljali otroci sami. Uvrstiti bo tudi redna poročila o knjigah, namenjenih mladini itd. itd. Zdi se mi, da bo vsa ura šolske oddaje prekratka samo za zanimivosti, kadar bo delo organizirano kot treba.

Pičli ostanek oddaj je najvrednejši in ga je treba gojiti tudi v bodočnosti. To so oddaje mladinskih koncertov, igrice, predvsem pa pokrajinske oddaje. Posrečena ideja. V vsem dosedanjem programu tvorijo mladinske pokrajinske oddaje najboljši del. Le žal da jih je tako malo. Vzrokov menda ni treba iskati.

Neka šola — na primer v Halozah — pripravi pokrajinsko oddajo. V živem spletu se vrste opisi, zgodovinske zanimivosti, narodne pesmice, ostalo narodno blago, nekaj v dialektu pa nekaj kratkih reportaž pa nekaj šale, skratka: taka pokrajinska oddaja je del, časovni izseček življenja dotičnega kraja. To oddajo poslušajo ostale šole, poslušajo jo prijatelji mladine, poslušajo jo bratje preko mej naše domovine in rojaki naše ožje domovine, ki jih je borba za vsakdanji kruh nagnala širrom države. Taka oddaja zblizla kraje, premosti ovire in utrjuje narodno zavest. Če bo čim več takih oddaj, si ne bomo več tuji in se tudi raznim razdiralnim elementom ne bo posrečilo, da nas odtujijo. Mladina iz vse Slovenije si s takimi oddajami poda roke in jih trdno sklene. Jutri bo pokrajinsko oddajo preskrbela druga šola, v kraju, kjer življenje teče drugače. Ne moremo si zamisliti boljših šolskih oddaj, kakor so pokrajinske. Po končanih oddajah bodo šole, ki so se poslušale, stopile v pismen stik in se bodo pri naslednji oddaji še bolj združile. V pomanjkanju denarnih sredstev za ekskurzije, ki bi jih v ljudski šoli moralo biti vsaj toliko, da bi otroci spoznali svojo ožjo domovino, so pokrajinske oddaje nadomestek, ki so skoraj tako dobre, kot ekskurzije same. Vzgojni cilj bo brez dvoma dosežen.

Pri vsem navdušenju za pokrajinske oddaje pa me navdaja neka žalost. Šola oddajo skrbno pripravi. Pride dan, ko se pred otroke postavi mikrofoni. Velik praznik je to. Tisoč uses napenja bobniče pred zvočniki, otroci na šoli pa, ki prireja oddajo, so vznemirjeni. Oddaja prične. Valovi napolnijo eter. Dotaknejo se tridesetih, štiridesetih anten šolskih aparatov in par sto anten poslušalcev, ki imajo slučajno čas poslušati. Pol ure čistega umetniškega užitka. Potem pa — mir. Valovi so splavali v vesoljstvo in se ne povrnejo nikdar več. — Ali ni škoda? Toliko študija, toliko priprav, toliko stroškov za pičle pol ure. Ali ne bi bilo bolje, če bi tako pokrajinsko oddajo posneli na gramofonsko ploščo in zatem ploščo umnožili? Tako ploščo bi lahko reproducirali po radiu, kadar bi nas bila volja in kolikorkrat bi nas bila volja. Tako ploščo bi si lahko nabavila ta ali ona šola in jo, kadar bo potreba, pojačala skozi svoj radijski prejemnik. Danes je reprodukcija gramofonskih plošč tako popolna, da niti najboljši poznavalec ne loči reprodukcije od originalnega radio prenosa. Take plošče bi lahko dali v prodajo. Ali se vam ne zdi, da bi take plošče iztisnile vsaj nekaj uvoženega brezsmiselnega kiča sumljive vrednosti?

Plošče pa bi nam tudi sicer zboljšale šolske oddaje. Če bi jih uvedli, bi bile mogoče reportaže, ki jih do sedaj v našem šolskem radiu ni bilo, vsaj pravih ne. V uvodu sem rekel, da je treba iz programa črtati pretežno število solo predavanj. Nastalo vrzel bi spopolnili s pravimi reportažami, ki bi nam jih omogočila spet gramofonska plošča. Reportaže, na katere mislim, so tiste oddaje, pri katerih sta mikrofoni in predavatelj izven tapingirane studija — na primer v tovarni, v gozdu, na dnu vode ali kje drugje. Take reportaže so zanimive in jih bo treba čim bolj gojiti. Reportaže z radijskim mikrofonom pa je težko izvesti. Stanejo mnogo denarja in so več ali manj vezane na čas. Če pa se poslužimo plošč, se stvar dokaj poenostavi. Odpadejo predvsem stroški za premične električne vode, ki so za reportažo neobhodno potrebni. S seboj vzamemo fonograf in snamemo na ploščo to kar želimo. S tem odpade tudi zavisnost od časa. Če bi hoteli na primer prenašati pogovore z Otonom Župančičem v petek ob enajstih, bi se že pojavilo vprašanje, če bo pesnik ob tej uri na razpolago. Mi ga pa lahko obiščemo že prej, se z njim porazgovorimo in besede ujamemo na ploščo. To ploščo bomo reproducirali, kadar nas bo volja. To se bo zgodilo ali preko radijske oddaje postaje ali skozi domač prejemnik ali v skrajni sili skozi gramofon. Mar ne bi bilo veselje v razredu, če bi se pri obravnavi neke pesmi oglašil glas pesnika samega? Če pri tem visi

na steni še njegova slika, bo uspeh popoln. Tudi tovarni in raznih podjetij ne moremo obiskati kadar nas je volja. S fonografom pa bomo čakali na priložnost in jo izrabili. S fonografom se spustimo v rov in pogledimo, kaj dela rudar. Vprašajmo ga, kako si služi vsakdanji kruh. Obiščimo vse naše tovarne. Obiščimo postrojenja, vprašajmo, kaj izdelujejo in kako, kam prodajajo, od kod dobijo surovine. Kako plačajo delavce. Stopimo do delavca in se zapletimo v pogovor z njim. Obiščimo tako tudi vzorna posestva. Obiščimo življenje in delo. Vprašajmo, zakaj pri nas ni tolik prihodek po hektaru kakor drugod. Obiščimo delavca v gozdu. Pomagajmo mu zvezati splav in se spustimo z njim v široki svet. Stopimo na aerodrom, pogledimo življenje tam. Vozimo se z aeroplanom. Obiščimo urade, davkarje, katastrsko upravo, sodnijo, kaznilnico. Tudi odtod prinesimo s seboj sličice. Celokupno življenje strnimo in ga v eksperimentu ujemimo na ploščo. Te plošče bodo tvorile zakladnico za šolske oddaje sedaj in v bodočnosti. Predstavljale pa bodo tudi kulturno zapuščino, ki si lepše ne moremo misliti.

Pri vseh teh obiskih pa ponesimo s seboj še kamero za slikanje v barvah. Vse, kar smo videli, snemimo in umnožimo tudi slike. Te slike bomo razdelili šolam, da jih, kadar jih bodo potrebovale, projiciramo na šolske stene. Saj bo treba po dvajsetih letih osvobođenja pričeti misliti tudi na to, da naše šole opremimo vsaj z najpotrebnejšimi učili, med katerimi mora častno mesto zavzemati projektor. Pomislite sedaj na reproducirano reportažo, ki je spremljana s slikami v naravnih barvah. Izvedimo to čimprej, pa se bodo tuji k nam prišli učiti.

Izjava

Publicistka Angela Vodetova je izdala knjigo »Spol in usoda«. Delavsko glasilo »Slovenski delavec« je o tej knjigi prineslo sledečo oceno:

»Angela je stara, bo najbrž tudi galala s svojo knjigo »Spol in usoda«. Angela Vodetova namreč. Za skupinske paritvene zakone se zavzema. Angela je očitno stara, predpoptopno stara, da pogreva staro marksistično, od vseh zavrženo in obsojeno propagando za skupinski paritveni zakon. Angela pa mora biti tudi grda, tako grda, kakor je vsaka cunja, ki je slehernemu rada za podnožek, da si vanjo čevlje briše. Pošten možki na ženo s skupinskimi nagoni še ne pljune ne. Stran pogleda in mirno gre, ker mu rože s takim duhom, kot ga Angela širi v svoji brošuri »Spol in usoda« od daleč smrde.«

Smučarski tečaj za učiteljske na Polževem

Kraljevska banska uprava v Ljubljani je priredila v dneh od 27. XII. do 2. I. 1939. smučarski tečaj za gojence IV. letnika drž. učiteljske iz Ljubljane in Maribora. Banska uprava je s prireditvijo tega tečaja, ki se je vršil na Polževem, pokazala veliko razumevanja za širjenje telesne vzgoje. Posebna zahvala gre g. prof. Vinku Zaletelu, ki je organiziral ta smučarski tečaj in g. Janku Sicherlu, smučarskemu učitelju, ki je prevzel vodstvo tečaja.

Na Polževem, sredi valovite Dolenjske, ne daleč od Jurčičevega rojstnega kraja, 600 m nad morjem, se je zbralo 9 ljubljanskih in 12 mariborskih učiteljskih, da se nauče smučanja.

Naziranje, da je smučanje samo za mladino in celo za mladino bogatih slojev, je zgrešeno. Smučanje je za naše kraje važno v telesno-vzgojnem, prometnem in vojaškem oziru. Hribovski otroci zamujajo v visokem snegu šolo, mnogokrat ostajajo celo po več dni doma. Če bi pa znali smučati, bi laže premagali snežne ovire.

Tečaj ni imel namena vzgojiti športnikov-tekmovalcev, ampak vzgojiti nove vodi-

Pri vseh teh lepih mislih, pri vsem bogatem programu, ki čaka ne samo šolski radio, temveč vse one, ki jim je mar naša mladina in nje bodočnost pa se kakor rdeča nit vije misel na sredstva, ki so za izvedbo takega programa potrebna. Tu so vedno težave. Ali — kakor nismo obupovali v še težjih časih, tako ne smemo obupati sedaj, ko se bliža sedemtolstih krav. Vse je krenilo na bolje (razen naših mizernih plač) pa smo trdno prepričani, da bo v bližnji bodočnosti vsaj del opisanega programa ustvarjen. Saj končno stroški ne bi bili tako veliki. Treba bo le dela, nesebičnega dela celokupnega slovenskega učiteljstva, ki pa mora v tem svojem delu imeti podporo in mu nihče ne sme metati pod noge polen, ker bo sicer pred zgodovino moral pokazati na pravega krivca s prstom.

Kdo naj začne? Šolski odbor ali posamezne šole ali prosvetna oblast? Ne! Niti eden niti drugi. Začetni hvala Bogu ni treba. Je že začeto. Šolski odbor bo vneto delal še vnaprej, učiteljstvo je itak po svojih močeh vedno podpiralo vsako koristno akcijo, prosvetna oblast pa bo v skrbi za dvig naših šol na čim večjo višino akcijo podprla po svojih močeh. Vem, da opisani program ne bo uresničen jutri. To tudi ni potreba. Za vsako veliko delo je treba časa in dela pa zopet dela. Učitelj pa bo v tem pravcu pomagal najbolj s tem, da se trudi, da šola, na kateri služi, čimprej dobi radijski aparat. Čim več jih bo, tem boljše bodo morale biti oddaje, ker bo poslušalo več ušes. Odbor šolskega radia pa naj vztraja pri svojem težavnem delu in naj skuša k delu pritegniti čim širši krog prosvetnih delavcev.

Kunst Vilim.

Miloš Verk:

Črtice iz zgodovine našega stanu

(Nadaljevanje in konec.)

Službeni prejemki.

Službeni prejemki so bili od nekdanj najvažnejša zadeva vseh uslužbencev. Danes je to precej enostavno, ker imamo vsi zakonite prejemke in vodi vse akcije za zboljšanje centralna uprava, ki pričakuje od članstva le moralno in po potrebi tudi gnotno pomoč. Prej pa so se prejemki določevali po lokalnih prilikah in je moral borbo za svojo eksistenco izvajati vsak sam.

Prve podatke imam iz leta 1814.

Učitelj si je moral radi dohodkov zvonjenja z neko oblastjo spreti in se je pritožil. Sledila je razsodba.

Na graščinsko gosposko v Rogatecu s sledečim: Učitelju in cerkovniku Jakobu Skribe je predložiti v našem imenu, da se mu na osnovi v prošnji navedenih in od graščinske gosposke potrjenih razlogov dovoljuje sprejemati vse dohodke zvonjenja v cerkvi, vendar pod pogojem, da sam nabavlja vrvi za zvonjenje in vzdržuje učitelja-pripravnika iz lastnih sredstev.

C. kr. okrožno sodišče v Celju, dne 20. sept. 1814.

Knjigovodstveno opremljeno priznanje z dne 12. avgusta 1826. navaja sledeče učiteljeve dohodke:

Solnina	fl 40,—
Šolnina in zvonjenje	fl 48.58
Naturalije, nesigurno	fl 46,—
Drugi prejemki	fl 26,—

Iz viška teh prejemkov je moral vzdrževati pomočnika, katerega pa je smel sam nastaviti in je menda pač sprejel onega, ki mu je bil najcenejši.

Komisijiski ugotovljena eksistenčna možnost za leto 1857. daje sledeči pregled:

Dohodki:	
Solnina	fl 282,—
6 mernikov pšenice po 4 fl 40 kr	fl 26,—
5 štrtinjekov mošta po 20 fl	fl 100,—
Šolnina in zvonjenje	fl 150,—
Zdravilišče Slatina	fl 20,—
Župna cerkev	fl 6,—
Podružnice	fl 8,—
Skupaj	fl 592,—

Izdatki:	
Pomočniku na plači	fl 200,—
Cerkovniku	fl 25,—
Kalkantu (goni meh)	fl 10,—
Vrvi za zvonove	fl 5,—
Skupaj	fl 240,—

Torej mu je ostalo 352 fl poleg prostega stanovanja in vrta.

Še točnejši je popis dohodkov iz leta 1867. Sestavila ga je posebna komisija, sestojala iz okrajnega predstojnika, dekana, nadžupnika, štirih šolskih očetov, šolskega ogleda in — nazadnje je podpisan tudi učitelj.

Ta komisijiski zapisnik izkazuje:

Dohodki:	
Vrednost vrta	fl 1,—
Solnina	fl 330,—
Iz cerkvene blagajne	fl 14,—
Šolnina	fl 70,—
7 mernikov pšenice po 4 fl	fl 28,—
3 štrtinjke mošta	fl 90,—
Pavšal za zvonjenje iz cerk. blagajne	fl 80,—
Skupaj	fl 613,—

Izdatki:	
Pomočniku	fl 200,—
Kalkantu	fl 10,—
Plača cerkovniku	fl 27,—
Pavšal za hrano cerkovniku	fl 48,—
Zbiranje pšenice	fl 12,—
Zbiranje mošta	fl 38,—
Skupaj	fl 335,—

Ker je moral učitelj takrat iz svojega vzdrževati že dva pomočnika, prvega iz dohodkov kot učitelj, drugega iz dohodkov kot organist, je komisija ugotovila, da bi mu pri tem računom ostalo samo 131 fl dohodkov.

S tem pa ni mogel biti zadovoljen in je komisija mešetarila naprej, kajti zapisnik se končuje s klavzulami:

Šolski konkurenčni odbor predlaga iz občinskih sredstev znesek 70 fl, da dobi učitelj tudi v tej rubriki 201 fl.

Učitelj izjavlja, da se s tem zadovoljuje, posebej pa še s pavšalom za zvonjenje v znesku 80 fl.

Ne vztraja pa na tem, da se zviša šolnina, ker bi sicer ne dobil nikake kolekcije.

Če bi pa šolnina v tem ali onem letu ne dosegla proračunskega zneska, zahteva učitelj, da krijeta primanjkljaj oba pomočnika.

Ta komisijiski zapisnik je odobril deželni namestnik Lebzelter dne 12. novembra 1867.

Videti je, da se je učitelj krepko boril za svoje dohodke in če ni šlo drugače, pa na račun svojih tovarišev.

Toda še isto leto so tega učitelja upokojili po 41 letnem službovanju, njegovemu nasledniku pa naložili, da mora k pokojnini prispevati letno 80 fl.

Redukcije plač so bile tudi mogoče.

Z visoko odločbo gubernija z dne 14. aprila 1819. št. 8076, so se učiteljem trivialnih šol in njihovim pomočnikom znižali prejemki na 210 fl, oz. na 103 fl, in prispevki iz šolskega fonda na 33 % dosedanje dotacije.

Kar dve tretjini prispevka črtati, z eno tretjino pa živi!

Pa si je učitelj nekoč ob priliki domislil prav po pameti tako: Pomočnika nastavljam sam, ga plačam sam, časi so slabi! Bom delal sam!

Ne boš! Odlok z dne 10. maja 1832. mu je račun prečrtal....

Vzorci pisav iz Sv. Eme, Sv. Križa in Zetala so obdržali tudi letos svojo odliko, oni iz Sv. Florijana so nekoliko izboljšani. Vendar pa se mora pripomniti, da se ne more nastavitve pomočnika prepustiti samolastni volji učitelja, kakor pri Sv. Križu, kjer je 116 otrok in pripravljena učna soba. V sličnih primerih je dolžnost okrožnega nadzorstva, da zadevo uredi, vendar pa je učitelju pri Sv. Križu prepuščena pravica imenovanja pomočnika v zakonitem okviru, ker ga mora sam vzdrževati.

Leto 1848.

Leto 1848. je priložilo tudi učiteljem grenkega pelina. Graščinska tlaka in desetina sta bili odpravljene. Ni čuda, da so se kmetje uprli tudi dajatvam v naravi učiteljem. Okrož-